7/4132 -3-
158

T.C.
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI
Siyaset Planlama Genel Müdürlüğü

11 Ekim 2001

SAYI : SPGM/2000-000.000/2001/SPGY/96336
KONU: Yazılı soru önergesi
(esas no: 7/4132)

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İLGİ : 07.05.2001 tarih ve KAN.KAR.MD.A.01.0.GNS.0.10.00.02-10359 sayılı yazıları.

Aksaray Milletvekili Sayın Ramazan Toprak'ın ilgide kayıtlı yazılarına konu soru önergesinin yanıtı ilişikte sunulmuştur.

Saygılarımla arzederim.

İsmail CEM
Bak.

EK: Soru önergesi yanıtı (2 nüsha)

7/4132 -4-

19

AKSARAY MİLLETVEKİLİ SAYIN RAMAZAN TOPRAK'IN
YAZILI SORU ÖNERGESİ

SORULAR:

1. Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Birliği organları arasında imzalanan Gümrük Birliği Anlaşması'nın yürürlüğe girdiği tarihten bugüne değin, ülkemiz ile AB üyesi ülkeler arasında gerçekleştirilen ithalat ve ihracat işlemleri sonucu, gelinen nokta itibariyle ülkemizin 50 milyar USD'a yakın dış ticaret açığı karşısında, ülkemiz aleyhine işleyen bu süreci tersine döndürme amacıyla, Bakanlığınızca Türk Hükümeti adına Avrupa Birliği organları nezdinde herhangi bir diplomatik girişimde bulunulmuş mudur?

2. Diplomatik girişimde bulunulmuş ise kapsamı ve sonuçları neler olmuştur?

3. Bulunulmadı ise herhangi bir diplomatik girişimde bulunmayı düşünüyor musunuz?

4. Diplomatik girişimde bulunmayı düşünüyor iseniz girişimin kapsamında neler olacaktır?

YANIT:

Türkiye ile Avrupa Birliği (AB) arasında imzalanan 1963 tarihli Ankara Anlaşması, Türkiye'nin AB'ne üç aşamalı bir süreç çerçevesinde katılımını öngörmüştür. Aşamalardan ilki olan "Hazırlık Dönemi", 1970'de imzalanan Katma Protokol'ün 1 Ocak 1973 tarihinde yürürlüğe girmesiyle sona ermiştir. Bu tarihte, Ankara Anlaşması'na göre toplam 22 yıl sürmesi öngörülen "Geçiş Dönemi", diğer ifadeyle Gümrük Birliği süreci hukuken başlamıştır. Bu çerçevede, 1 Eylül 1971 tarihinde Katma Protokol'ün ticari hükümleri geçici anlaşmayla yürürlüğe konmuş, Türkiye menşeli sanayi ürünlerine uygulanan gümrük vergileri, bu tarihten itibaren AB tarafından tek taraflı olarak sıfırlanmıştır. Buna karşılık, Türkiye'nin AB'den ithal ettiği sanayi ürünlerinde gümrük vergilerini 22 yıllık bir süre içinde kademeli olarak kaldırması öngörülmüştür.

Ankara Anlaşması'na göre ikinci aşamayı oluşturan Geçiş Dönemi ise, Gümrük Birliği'nin tamamlanması ve sürdürülmesi için gerekli koşulları belirleyen "1/95 sayılı Gümrük Birliği Kararı"nın, Türkiye-AB Ortaklık Konseyi'nin 6 Mart 1995 tarihli toplantısında kabul edilmesiyle, 1 Ocak 1996 tarihi itibariyle son bulmuştur.

Dış ticaret verileri incelendiğinde, AB'nin sadece Gümrük Birliği sonrasında değil, öncesinde de ülkemizin en önemli tedarikçisi konumunda olduğu gözlenmektedir. Türk sanayiinin üretim, ithalat ve ihracat yapısı, tarihsel koşullar nedeniyle çok uzun süredir ve büyük ölçüde Avrupa sanayiiyle uyumlu ve Avrupa pazarlarına yönelik olagelmiştir. Bu çerçevede, 1993-1995 döneminde Türkiye'nin ithalatı içinde ortalama yüzde 47'lik bir paya zaten sahip olan AB'nin bu payı, Gümrük Birliği'nden sonra 1996-1999 döneminde yüzde 52 civarında seyretmiştir. 2000 yılının Ocak-Kasım istatistikleri ise, bu payın tekrar yüzde 48'ler seviyesine indiğini göstermektedir. Türkiye'nin ihracatı açısından bakıldığında da, 1993-1995 döneminde AB'nin payı ortalama yüzde 49 civarında olmuş, 1996-2000 Gümrük Birliği döneminde ise yaklaşık yüzde bir oranında artışla ortalama yüzde 50 seviyesine yükselmiştir.

Topluluk ithalatı açısından bakılacak olursa, Türkiye'nin önemli tedarikçi ülkeler arasında 10. sırada yer aldığı görülmektedir. 2000 yılının ilk 10 ayındaki istatistiklere göre, Türkiye'nin toplam Topluluk ithalatı içindeki payı 14.4 milyar Euro'yla yüzde 1,7 düzeyindedir. Türkiye, Topluluğun tedarikçileri arasında ABD, Japonya, Çin Halk Cumhuriyeti, İsviçre, Rusya Federasyonu, Norveç, Polonya, Macaristan ve Çek Cumhuriyetinin ardından 10. sırada gelmektedir. Sadece Aday Ülkeler açısından bir karşılaştırma yapılırsa, Türkiye Topluluğun, Polonya, Macaristan ve Çek Cumhuriyetinin ardından 4. büyük tedarikçisidir.

Türkiye'nin geleneksel ihraç ürünleri bakımından da, AB pazarı büyük önemini korumaktadır. Türkiye'nin toplam ihracatının yaklaşık yüzde 40'ını oluşturan tekstil ve konfeksiyon ürünlerinin yüzde 65'i AB'ne ihraç edilmektedir. Türkiye'nin 1999 yılında toplam 26,6 milyar Dolar olan ihracat gelirlerinin 6 milyarı (yüzde 6) sadece AB'ne yapılan tekstil ve konfeksiyon ihracatından kaynaklanmıştır. Ayrıca, deri eşya ihracatımızın yüzde 70'i, lastik ve seramik ürünlerinin yüzde 60'ı, elektronik ürünlerinin yüzde 59'u, demir ve çelik eşyanın yüzde 35'i ile meyve ve kabuklu yemişlerin yüzde 73'ü AB'ne ihraç edilmektedir.

Bu itibarla Gümrük Birliği'nin, AB'nin Türkiye açısından "en kalıcı ve istikrarlı ticaret ortağı" konumunu pekiştirdiği söylenebilir. Bu husus özellikle Güneydoğu Asya ve Rusya krizleri sırasında önem kazanmış, bu bölgelere ihracatımız yüzde 30-40 oranında azalırken, AB ülkelerine ihracatımız istikrarlı bir biçimde artmaya devam etmiştir. 1998 yılında Türkiye'nin genel ihracatı yüzde 2,7 artarken, AB'ne olan ihracatı yüzde 10,2 büyümüş, AB dışı ülkelere ihracatı ise yüzde 4 oranında küçülmüştür. 1999 yılında da Türkiye'nin genel ihracatı yüzde 1,4 azalırken, AB'ne yönelik ihracatı yüzde 6,2 artmıştır.

Gümrük Birliği'nin tamamlanmasından sonraki dönemde AB'ne karşı dış ticaret açığımızın hızla büyümesindeki etkenler arasında en önemlileri, 2000 yılında Euro'nun Dolar karşısındaki değer kaybı, buna karşılık, o dönemde uygulanan istikrar tedbirleri ve kur çıpası uygulaması kapsamında Türk Lirası'nın aşırı değerlenmesi olmuştur. Bu iki gelişme, Türkiye'de ithalatı teşvik eden bir ortam yaratmıştır.

Kaldı ki, AB ile yaşanan ticaret açığı, "Türkiye'nin topluluğa tek taraflı bir tavizi" olarak değil, "1963 Ankara Anlaşması gereğince AB'nin ülkemize 1971'de sanayi ürünlerinde sağladığı tek taraflı gümrük vergisi muafiyetinin karşılığı" şeklinde de değerlendirilebilir. Zira, Gümrük Birliği zamanında tamamlanmamış olsaydı, AB'nin bu tavizleri hukuki boyutunu kaybedecek ve Dünya Ticaret Örgütü yükümlülükleri gereğince, ülkemize karşı sıfır gümrük yerine, doğrudan üçüncü ülkelere yönelik Ortak Gümrük tarifesini uygulama durumu ortaya çıkmış olacaktı.

Gümrük Birliği ve buna bağlı olarak başta devlet yardımları olmak üzere Türk ticari mevzuatında yapılan uyumlar, Türkiye'nin uluslararası piyasalarda rekabet gücünün artmasına da yardımcı olmuştur.